

hispàniques, d'origen incert; no és inversemblant que suposí una base *CARACLU del llatí vulgar ibèric, però aquest no sabem si és una formació a base d'un radical llatí o bé supervivència d'un element pre-romà. □ 1.ª doc.: 974.

En un diploma de 982 del rei Lotari a favor de Sant Pere de Roda se li dóna l'afrontació «ascendit per iam dictam viam ad ipsum casalem de Salvatore [que deu ser el castell de St. Salvador, que corona la muntanya de St. Pere] --- et pervenit usque in sumitatem ipsius montis qui vocatur *Caralio*»; al mateix igual lloc es refereix, sense gosar consignar-lo, una donació de 974 al dit monestir: «ascendit per iam dicta via usque ad ipso casale de Salvatore --- inde vero ascendit in summitatem de ipso pi[n]no altiore qui ibidem est, qui habet *inhonestum et incompositum* nomen; cuius tamen nomen omnibus notissimum est, quem nos propter deformitatem scribere devitamus» (R. d'Abadal, *Catalunya Carol.* I, 242.2 i 236). Serres amunt de Cadaqués hi ha encara avui aquest nom, conservat en *Puig-Carallot* (*Caus de ~*, 1964).

Els citaven ja l'*Involc* i Balari, *Orig.*, p. 236, i aquell hi afegeix un *Casralio* de l'any 990. Més tard en català trobem *carall* en el *Llibre de Tres*, del S. XIV o c. 1400, i indirectament està dit en formes eufèmiques, indirectes, en el *Canç. Satíric Valencià*.

Avui són moltes les roques de figura fàllica en les muntanyes catalanes anomenades *Carall Bernat* (que generalment es dissimula com a *Cavall Bernat*); a la badia de Sóller, un que s'aixeca al mig de les aigües li diuen *Penyal*, amb substitució diferent. *Bernat* no és una personificació sinó pron. alterada de *Carall* **Baranat* (derivat de *barana* VARANDA), pròpiament 'voltat d'una rotllana de penya-segat'. En un doc. del *Cart. de St. Cugat* de l'any 1117, un capbreu dels alous de St. Cugat porta «in honore castrum Bonifacii quod dicunt Guardia --- et in domo de *Carail Maçor*, abet decimam panis et vini», III, p. 35.

En les altres dues llengües hispàniques, també degué usar-se des dels orígens. En castellà es pot documentar indirectament pel sobrenom d'un personatge lleonès anomenat en diminutiu «Pedro *Carayuelo*» en un doc. de Sahagún de 1247 (Staaff, *Anc. Dial. León.*, 31.31), amb -y lleonesa=-j castellana; el sobrenom *Sanzo Caralio* en un doc. de c. 1160 de c. a Tafalla i potser un *Sancho Caraylbo* si és mal llegit per *Caraylbo* en un de la zona d'Estella del S. XIII (*Mitxelena, FoLiVa.* I, 48). Fco. de Baena en una resposta que imagina atribuint-la a una «dueña requerida» per Villasandino, princ. S. XV, li posa en els llavis els desvergonyits versos «Señor, mas floxo que bledo / es esse vuestro *carajo*: / bien parece estropajo / de los que rebuelvo al dedo» (*Canc.* de Baena, 105.2, p. 105).

I en gallec l'usa ja Garcia de Guillade a mj. S. XIII «Dona Ouroana, --- / jamays cavalgar non poderes; / mays, cada que quiserdes cavalgar, / mandade sempre a besta chegar / a un *caralho* de que cavalguedes» (ed. Nobiling, v. 1059). Més enllà dels Pirineus no tinc cap notícia que s'usí res d'això; passat que hi hagués relació amb un verb rodanès *s'escaraià*

'irradiar, escampar-se': «la taulo arrambè e --- la bardassè --- / lou rieu de vin que *s'escaraiò*, / li tèt de veire e de terraio», *Calendau* XI, 85.5, «d'aquí venié la Bello-Estello / *escaraiado* en sege astello / dins soun blasoun», id. I, 45.2 (trad. «irradié en seize rais»). Ho trobo ben difícil pel sentit, car sembla molt forçat suposar una acc. 'ejacular, desbotar'; encara menys si tenim en compte que en altres parlars vol dir «s'ètaler au soleil ou devant le feu» (bearn.), «ravisser, attiser le feu» (Lomanha, Palay). Des del romànic degué passar a l'àrab granadí *carail* (*PAlc.*, s. v. *cajo*).

Spitzer, *MLN* LXXI, 280; *LexikK*, 158 (cf. pp. 35-37, pitjor) va proposar un ll. vg. *CHARACULUS, diminutiu de *CHARAX, pres del gr. *χάρᾱξ*, -ατος, 'pal', 'aspre'. Ni en l'aspecte semàntic ni en el fonètic es poden fer objeccions diriments a aquesta etimologia (acceptada d'ell per Bruch, *Misc. Schuchardt*, 36, i el *REW*, 1672b, i que M-L. Wagner, *ZRPb.* 851-2 procurava estontolar amb paral·lels ideològics). No obstant és una hipòtesi que em sembla molt problemàtica vist que no tenim cap testimoni directe de l'existència de *CHARAX en llatí vulgar (només hi ha un *characatus* 'recolzat en aspres', de Columella i Orígenes, (per tant discrepant del sentit postulat per Spitzer per a *CHARACULUS), i no obstant *CHARACULUS s'hauria hagut de formar en una època molt antiga atesa la data arcaica d'aquest tipus de formació diminutiva. Això és el que ja vaig dir en el *DCEC* (s. v. *CA-RAJO*) i allí vaig rebutjar la idea que un àrab vg. *qúrqa*l 'carall' en *PAlc.*, 'ganxo' en l'àrab d'Egipte, pogués ser una vella supervivència d'aquest ll. vg. *CHARACLU en el llatí nord-africà (que li hauria aportat una curiosa i brillant confirmació), però no es tracta més que d'una superficial coincidència. Un ús figurat 'el pal, puntal' per anomenar el membre no és idea forçada, però és versemblant per a una denominació general a tres gran llengües romàniques i documentada en totes tres des d'abans dels orígens literaris? Com més es remunta en el temps i més s'abraça, menys convencen aquesta mena de noms pintorescos i garrafals: bo per a una denominació quevedina o ravalera, un terme així no és probable en la llengua popular de l'Antiguitat, i la formació diminutiva en -ULUM no permet baixar més avall en el temps. En canvi farem bé de tenir en compte que al Pont de Suert *carall* s'usa per als òrgans genitals femenins (*AlcM*, § 2; convindria confirmar-ho i precisar-ne l'extensió, p. ex., si es tracta del que diríem la part activa d'aquests). Aquel llatí hipotètic hellenitzant no convenç per a un vellíssim mot pan-hispànic que sorprenem ja ancorat en la toponímia en el segle X.

Doncs, posats a reconstruir, tenint en compte que 'copular-se' és diu *cardar* en català, podríem suposar un *CARACULUM com a nom instrumental derivat del ll. clàss. *CARÈRE* 'cardar llana' (*REW*, 1688b), format com *BATTUACULUM* de *BATTUERE*, *TENACULUM* de *TENERE*, *RETINACULUM* de *RETINERE*, *TENACULA* de *TENERE*, *esclafall* (> *ESCARAFALLS*) d'*esclafir*, etc.

En canvi és seriosa la idea que *carall* pugui ser un mot pre-romà. Els indicis diversos que es troben en